

Sygn.akt III AUa 343/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Prusinowski (spr.)

Sędziowie: SA Bohdan Bieniek

SA Maria Jolanta Kazberuk

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 21 października 2015 r. w B.

sprawy z odwołania (...) Spółki z o.o. z siedzibą w O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o stwierdzenie należności z tytułu składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Pracy

na skutek apelacji (...) Spółki z o.o. z siedzibą w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 14 października 2014 r. sygn. akt IV U 5569/14

I. oddala apelację;

II. odstępuje od obciążania (...) Spółki z o.o. z siedzibą w O. kosztami zastępstwa procesowego organu rentowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 343/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 lutego 2014 r. znak: (...) pozwany Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. stwierdził, że dla płatnika składek (...) Sp. z o.o. w O., kwota należnych składek na Fundusz Pracy za grudzień 2008 r. wynosi 4293,40 zł, a za grudzień 2009 r. – 3574,06 zł, natomiast na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za grudzień 2008 r. – 175,27 zł, a za grudzień 2009 r. - 145,89 zł.

Pozwany wskazał, że prawomocnymi wyrokami Sądu Okręgowego w Olsztynie zostały oddalone odwołania płatnika składek ustalające podlegania ubezpieczeniom społecznym P. A. (1), Ł. A. (1), A. B. (1), I. B., T. B. (1), E. F., R. F. (1), A. G. (1), K. G. (1) i P. G. (1).

Zaskarżona decyzja jest konsekwencją prawomocnych wyroków.

(...) Sp. z o.o.w O. nie zgodziła się z decyzją i wniosła o jej zmianę. Wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. przepisu art. 8 ust 1 i 8 ust 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych w zw. z art. 22 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych polegające na uznaniu przez organ rentowy, że kryterium socjalne wg

którego określa się wysokość świadczeń wypłaconych z ZFŚS jest obligatoryjna sytuacja materialna uprawnionych, a w związku z tym zachodziła podstawa do oskładkowania bonów wydawanych pracownikom oraz naliczenia składek na FP i FGŚP.

Zdaniem skarżącego naruszony został przepis § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18.XII.1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w zw. z art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych polegające na uznaniu za przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy świadczeń wypłacanych uprawnionym z z.f.ś.s., podczas gdy podstawy wymiaru składek nie stanowią świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Skarżący wniósł o stwierdzenie, że pracownicy wymienieni w decyzji nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu, zdrowotnemu oraz pozostałym świadczeniom z tytułu stosunku pracy w szczególności składkom na rzecz FP i FGSP, a skarżący nie posiada zaległości z tego tytułu wobec ZUS. Podniósł także, że Sąd Apelacyjny w 45 sprawach pracowników E. przesądził zasadę, że wypłaty z z.f.ś.s nie podlegają oskładkowaniu, zatem brak jest podstaw do zaliczenia składek na FP i FGSP w niniejszej sprawie.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie wskazując, że w sprawie IV U 2032/12 zapadł prawomocny wyrok oddalający odwołanie wnioskodawcy w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnemu zainteresowanych w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 14 października 2014 r. oddalił odwołanie. Sąd ten ustalił, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzjami z dnia 21 czerwca 2012 r. ustalił, że bony świąteczne wypłacone w grudniu 2008 r. i 2009 r. pracownikom: P. A. (2), Ł. A. (1), A. B. (1), I. B., T. B. (1), E. F., R. F. (1), A. G. (1), K. G. (1) i P. G. (1) stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe), ubezpieczenie zdrowotne oraz składkę na ubezpieczenie zdrowotne należne z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek (...) Sp. z o.o. w O.. Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 22 stycznia 2013 r., sygn. akt IV U 2032/12 oddalił odwołania płatnika jako bezzasadne. Wyrok uprawomocnił się w dniu 13 lutego 2013 r. Wobec prawomocnych decyzji stwierdzających podleganie zainteresowanych ubezpieczeniem społecznym w grudniu 2008 r. i 2009 r. zaskarżoną decyzją pozwany ustalił dla płatnika składek kwotę należnych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za w/w okres. I tak:

- Fundusz Pracy w grudniu 2008 r. wyniósł kwotę 4293,40 zł, w grudniu 2009 r. kwotę 3574,06 zł,

- Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w grudniu 2008 r. wyniósł 175,27 zł, w grudniu 2009 r. kwotę 145,89 zł.

Pozwany wskazał w decyzji, że w 2012 r. ZUS wydał 55 decyzji ustalających podleganie ubezpieczeniom społecznym pracowników E., którym zostały wypłacone bony świąteczne za grudzień 2008 r. i 2009 r. W wyniku wniesienia apelacji od 45 wyroków, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone decyzje i stwierdził brak podstaw do wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Ponieważ odwołania dotyczące 10 pracowników zostały prawomocnie oddalone i wyroki nie zostały zaskarżone, zaskarżoną decyzją pozwany ustalił kwotę należnych składek na podstawie art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 104 ust. 1 pkt 1 i art. 104 ust. 2 ustawy o promocji zatrudnienia, także art. 29 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że bony świąteczne wypłacone w grudniu 2008 r. i 2009 r. dla P. A., Ł. A., A. B., J. B., T. B., E. F., R. F., A. G., K. G. i P. G. stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe) oraz na ubezpieczenie zdrowotne. Prawomocnymi wyrokami Sąd Okręgowy przesądził, że odwołania płatnika były bezzasadne, a tym samym bony podlegały oskładkowaniu jako przychód ze stosunku pracy. Konsekwencją podlegania ubezpieczeniom społecznym jest obowiązek opłacenia składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Zgodnie z art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz. U. Nr 205 z 2009 r., poz. 1585) do poboru tych składek stosuje się odpowiednie przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne. Wysokość składek na FP i P została obliczona zgodnie z art. 104 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 i art. 107 ustawy z dnia 20.IV.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tj. Dz. U. nr 69 z 2008 r., poz. 415). Składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych zostały obliczone na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z 13.VII.2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz. U. Nr 158, poz. 1121).

W ocenie Sądu pierwszej instancji bez wpływu na rozstrzygnięcie w niniejszej sprawie pozostaje okoliczność, że w 45 sprawach zostały uwzględnione apelacje wnioskodawcy, a ten został zwolniony z obowiązku oskładkowania bonów świątecznych wypłaconych pozostałym pracownikom. W sprawie IV U 2032/12 wnioskodawca nie skarżył wyroku, zatem prawomocny podlega wykonaniu, a konsekwencją jest zaskarżona decyzja.

Sąd zauważył, że zmiana wyroków i zwolnienie E. z obowiązku oskładkowania bonów świątecznych miała charakter wyjątkowy, albowiem utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego jest w tym zakresie wyjątkowo stanowcze i konsekwentne. Wypłata świadczeń z zakładowego funduszu socjalnego z pominięciem tzw. kryterium socjalnego, które oznacza ocenę przez pryzmat sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej spełnionych łącznie, nie mieści się w granicach działalności socjalnej określonej w ustawie z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70 z 1996 r., poz. 335).

W konsekwencji wypłacone pracownikom świadczenia socjalne z naruszeniem przepisów ustawy stanowią podstawę oskładkowania jako przychód ze stosunku pracy.

Apelację wniósł (...) Spółka z o.o.

Zarzucił Sądowi Okręgowemu w Olsztynie naruszenie prawa materialnego:

- § 1 rozporządzenia, przez przyjęcie, że świadczenia wypłacone pracownikowi stanowi jego przychód, który wliczany jest do podstawy wymiaru składek,
- § 2 pkt 19 rozporządzenia, przez nie zastosowanie tego przepisu,
- art. 8 ust 1 ustawy o ZFŚS, przez uznanie, że pracodawca nie wypełnił kryteriów uzasadniających przyznanie bonów pieniężnych.

W konsekwencji apelujący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia odwołania w całości.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja nie jest zasadna, choć z innych przyczyn niż podaje Sąd pierwszej instancji. Przyczyny, na których oparł się Sąd Okręgowy stały się powodem polemiki zawartej przez skarżącego w apelacji. Spór ten nie ma jednak znaczenia (jest bezprzedmiotowy). Zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i skarżący zignorowali znaczenie równoległe toczącego się postępowania, między tymi samymi stronami i o tożsamym przedmiocie.

Przybliżając te zdarzenia należy przypomnieć, że w dniu 21 czerwca 2012 r. organ rentowy wydał decyzję, w której określił kwotę należnych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za miesiące grudzień 2008 r. i grudzień 2012 r. Wnioskodawca odwołał się od tej decyzji, co ostatecznie doprowadziło do wydania przez Sąd Okręgowy w Olsztynie (w sprawie IV U 2121/12) w dniu 30 kwietnia 2014 r. wyroku, w którym zmieniono decyzję o tyle, że kwota składek za sporne miesiące powinna zostać naliczona z wyłączeniem wymienionych z imienia i nazwiska 47 ubezpieczonych. Sąd Okręgowy jednocześnie oddalił odwołanie w pozostałym zakresie (czyli względem 10 ubezpieczonych wobec których wyrokiem z dnia 20 stycznia 2013 r. (w sprawie IV U 2023/12) oddalono odwołanie. Wyrok uprawomocnił (co zostało odzwierciedlone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z

dnia 7 października 2014 r. odrzucającym i oddalającym zażalenie wnioskodawcy na postanowienia w przedmiocie przywrócenia terminu i odrzucenia apelacji).

Uwzględniając powyższe, już na tym etapie postępowania należy zasygnalizować, że spór dotyczący składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za miesiące grudzień 2008 r. i grudzień 2012 r. został definitywnie i całościowo rozstrzygnięty prawomocnym wyrokiem. Konstatacja ta ma znaczenie, jeśli weźmie się pod uwagę, że rozpoznawana w niniejszej sprawie decyzja organu rentowego z dnia 24 lutego 2014 r., została wprawdzie wydana przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 30 kwietnia 2014 r., jednak Sąd ten w rozpoznawanej aktualnie sprawie orzekł już po tej dacie (w dniu 14 października 2014 r.). Oznacza to, że przedmiotowy wyrok zapadł w sytuacji, gdy przedmiot sporu był już prawomocnie rozstrzygnięty. Mając tą okoliczność na uwadze, wypada przypomnieć, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydając zaskarżoną obecnie decyzję (z dnia 24 lutego 2014 r) dokonał rozstrzygnięcia odpowiadającego pkt 1 przyszłego wyroku Sądu Okręgowego z dnia 30 kwietnia 2014 r. (w sprawie IV 2121/12) – dokonano zmniejszenia należnych składek należnych od świadczeń wypłaconych 45 ubezpieczonym. W pozostałej zakresie (co do 10 zainteresowanych w sprawie) utrzymano obowiązek składkowy. W przedmiocie tym rozstrzygnął Sąd Okręgowy w Olsztynie w pkt 2 wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 r., oddalając odwołanie.

W przedstawionym stanie faktycznym zasadnicze znaczenie ma kwestia, czy Sąd pierwszej i drugiej instancji mogą merytorycznie rozpoznawać istotę sprawy, która została już prawomocnie przesądzona. Przepisy procedury cywilnej zawierają rozwiązanie dla sytuacji, w której organ rentowy w trakcie postępowania sądowego koryguje swoje stanowisko, wydając nową decyzję. Zgodnie z art. 477¹³ § 1 k.p.c. zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przez wydanie decyzji lub orzeczenia uwzględniającego w całości lub w części żądanie strony powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Poza tym zmiana lub wykonanie decyzji lub orzeczenia nie ma wpływu na bieg sprawy. Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokując w sprawie IV 2121/12 w dniu 30 kwietnia 2014 r. powinien uwzględnić wydanie decyzji z dnia 24 lutego 2014 r. i w pkt. 1 wyroku zamiast zmieniać decyzję z dnia 21 czerwca 2012 r., umorzyć w tym zakresie postępowanie. Nie ma jednak wątpliwości, że Sąd tej miał pełne prawo orzekać w tematyce objętej w pkt. 2 wyroku (a odnoszącej się do sytuacji prawnej 10 ubezpieczonych, względem których następnie orzekł Sąd pierwszej instancji w wyroku z dnia 14 października 2014 r. w sprawie IV U 5569/14).

Z przeprowadzonych rozważań wynika, że Sąd pierwszej instancji orzekając w przedmiotowej sprawie rozstrzygnął w granicach zastrzeżonych w art. 365 § 1 k.p.c. W tym ujęciu warto zwrócić uwagę na poglądy judykatury odnoszące się do dopuszczalności odwołania od decyzji rozstrzygającej o takim świadczeniu bądź jego wysokości, które były już przedmiotem wcześniejszej decyzji. W wyr. SN z 19.2.2007 r. (I UK 266/06, OSNP 2008, Nr 5-6, poz. 79) wskazano, że wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej decyzji i postępowania wcześniej zakończonego prawomocnym wyrokiem sądu, wszczętego w wyniku wniesienia od niej odwołania, uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia kolejnego odwołania do sądu, a wszczęta w ten sposób sprawa cywilna nie jest sprawą o to samo świadczenie w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.. Wskazany art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. daje podstawę do odrzucenia odwołania tylko wówczas, gdy zostało ono wniesione od decyzji wcześniej zaskarżonej odwołaniem, które zostało już prawomocnym wyrokiem oddalone. Natomiast odwołanie od nowej decyzji podlega merytorycznemu rozpoznaniu, zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 83 ust. 2 ustawy systemowej, według której odwołanie do sądu przysługuje od każdej decyzji organu rentowego, z wyjątkiem decyzji wymienionych w art. 83 ust. 4 ustawy systemowej. Wydanie przez organ rentowy nowej decyzji, także co do świadczenia będącego przedmiotem wcześniejszej sprawy zakończonej prawomocnym wyrokiem sądu, uprawnia ubiegającego się o świadczenie do wniesienia odwołania do sądu i odwołanie to, co do zasady, podlega merytorycznemu rozpoznaniu przez sąd. Prawomocny wyrok rozstrzygający o braku prawa do świadczenia nie jest przeszkodą do wystąpienia z ponownym wnioskiem o to samo świadczenie. Wniosek taki jest zawsze dopuszczalny w sytuacji, gdy po uprawomocnieniu się wyroku nastąpiły nowe okoliczności mające wpływ na prawo do świadczeń. W takiej sytuacji sprawa tocząca się w wyniku rozpoznania nowego wniosku - wydania nowej decyzji - nie jest sprawą o to samo roszczenie, które było przedmiotem rozstrzygnięcia w sprawie poprzednio zakończonej wydaniem wyroku (por. wyr. SN z 20.10.2004 r., III UK 119/04, Legalis). W odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego

powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza w istocie jej praktyczne znaczenie. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń. Zasadą rządzącą tymi stosunkami jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego (por. uchw. SN z 3.10.1996 r., II UZP 18/96, OSNAPiUS 1997, Nr 7, poz. 117, a poprzednio uchw. SN z 20.9.1978 r., II UZP 7/78, OSNCP 1979, Nr 3, poz. 48; post. SN z 19.1.1984 r., III URN 131/83, OSNAPiUS 1984, Nr 10, poz. 177; wyr. SN z 8.10.1986 r., II URN 182/86, OSNAPiUS 1987, Nr 12, poz. 212; post. SN z 14.1.1997 r., II UKN 50/96, OSNAPiUS 1997, Nr 17, poz. 328; wyr. SN z 5.8.1999 r., II UKN 231/99, OSNAPiUS 2000, Nr 19, poz. 734 i wyr. SN z 8.7.2005 r., I UK 11/05, OSNP 2006, Nr 5-6, poz. 98). Zmiana okoliczności zawsze otwiera drogę do ponownego rozpoznania sprawy. Prawomocność wyroku wydanego w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy nie stanowi przeszkody w ponownym rozpoznaniu sprawy o to świadczenie, jeżeli na podstawie art. 114 EmRentyFUSU organ rentowy wydał decyzję, od której ubezpieczony odwołał się do sądu (zob. post. SN z 22.6.2004 r., II UK 404/03, OSNP 2005, Nr 4, poz. 58). Jednak prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury ma powagę rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 366 k.p.c.) w sprawie z odwołania od kolejnej decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1 EmRentyFUSU, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim wyroku (zob. post. SN z 29.3.2012 r., I UK 299/11, OSNP 2013, Nr 9-10, poz. 118).

W przedmiotowej sprawie wydanie decyzji z dnia 24 lutego 2014 r. nie nastąpiło w ramach trybie art. 83a ustawy systemowej. Wynikała ona z tego, że organ rentowy spodziewał się wydania częściowo niekorzystnego dla siebie wyroku. Ostatecznie oczekiwania te sprawdziły się. Stało się to jasne, gdy zapadł wyrok Sądu Okręgowego w dniu 30 kwietnia 2014 r. Organ rentowy nie wydał po jego uprawomocnieniu się decyzji wykonawczej, traktując decyzję z wydaną w dniu 24 lutego 2014 r. jako realizującą wspomniany wyrok (oświadczenie pełnomocnika ZUS na rozprawie z dnia 21 października 2015 r.).

Sumą tych rozważań jest uznanie, że nie było podstaw do uchylenia wyroku i odrzucenia odwołania (na podstawie art. 386 § 3 w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.). Na przeszkodzie tej opcji stała jeszcze inna okoliczność. Wyrok Sądu pierwszej instancji został zaskarżony tylko apelacją wnioskodawcy, który domagał się wyłącznie jego zmiany i uwzględnienia odwołania, ewentualnie uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Oznacza to, że uchylenie wyroku i odrzucenie odwołania nie mieściłoby się w granicach zaskarżenia.

Nie znaczy to jednak, jak chce tego apelujący, że Sąd drugiej instancji może procedować w przedmiocie naruszenia prawa materialnego stanowiącego podstawę wydanej decyzji (na tym koncentrują się zarzuty zawarte w apelacji). Na przeszkodzie leży art. 365 § 1 k.p.c. Prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie wydany w dniu 30 kwietnia 2014 r. w zakresie w jakim oddalił odwołanie przesądził o obowiązku opłacenia spornych składek. Sąd Apelacyjny jest związany tym rozstrzygnięciem. W rezultacie na podstawie art. 385 k.p.c. należało oddalić odwołanie. O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął według reguły określonej w art. 102 k.p.c.